

leven uit
s te klein,
in ze ook
lezen zoo-
kuyper, —
n ons ge-
erldt.
olpers en
eens kost-
etisch be-
et warm,
heeft ge-
en ernstig
erhouding
en het

in dezen
sing. Hoe
de opko-
eder kind
rekenen
tristheid
kleinsten
die meer
sch onder-
e boeken-
de kennis
ol een mi-
gvuldigen,

het Lager
nder-
Rehoboth
van den
t gewerkt
gen mogen
wat onze
al onze
nede moet
hebben,
t, de her-
ter helfte

VERDA.

de bedoe-
n ons va-
spect, zijn
he even-
en tegen-
f uitwen-

van den
voor het
lijk is. In
en tot de
s van de
t, op het
ishouding

ok slechts
theid, die
te vervul-
in zijn
Daarbij is
induiding
indig na-

doordat
schap als
merkt de
t denken
esultaten,
en week-
n boeken

er ook
e, hoewel
belangrijk
reiken de
erden de
n worden
leer, ge-
schap —
ar boven
st leven
oge mate
olk meer
aden nei-
isme ver-
vensphi-
ussie ook
en doen
en ziels-
dens ziet
gesteund
ordeelen,
atuur, in
tleend.
logie op
nagaan,
de ver-
van een
— yank

met zeer bepaalde oogmerken — door anderen dan hare beoefenaars wordt doorgezet. Afgedacht van bepaalde, meestal spoedig onwerkzaam gemaakte, gevallen van vervalsching, is de verandering in structuur en daarmee in betekenis, die een wetenschap ondergaat bij het doorlopen van de geschiedte omwegen, zeer groot. Niet alleen bezinkt en vervluchtigt velerlei en voegen zich velerlei vreemde elementen aan het geheel toe, maar bovenal is zin en waarde zelfs van een eenvoudig natuurfeit voor den onderzoeker en ontdekker volkomen anders dan voor den niet deskundige.

Menigeen zal den samenhang van volkscultuur en levenswetenschap voor alles daarin zien, dat de wetenschap van het levende door hare talrijke toepassingen in medicijnen, hygiëne, land- en tuinbouw, onze samenleving heeft beïnvloed. Hoe juist dit ook moge zijn en hoe wenschelijk het ook is den lof van den vooruitgang der afgeleopen kwarteeuw ook op dit gebied te verhalen, wie de waarde der cultuur niet uitsluitend naar hare materiële welvaart beoordeelt en ook het geluk der menscheit niet voor alles van technische volmaking afhankelijk acht, zal ook bij dezen samenhang van cultuur en wetenschap naar andere factoren zoeken. En inderdaad, voor het probleem van den invloed der biologie op denken en voelen in ons volk is ook de praktische toepassing der wetenschap van het grootste belang. Niet alleen stijgt de waardeering van een tak der wetenschap in de oogen der volksmassa, naarmate hare toepassingen in bruikbaarheid toenemen, maar belangrijker is, dat de wetenschap meer hare faam van onantastbare zekerheid bevestigt, naarmate hare toepassingen in de levenspraktijk betrouwbaarder blijken te zijn. Dat deze factor de plaats, die een wetenschappelijke meening in het wereldbeeld van den leek inneemt, naar grootte en belang bepaalt, is duidelijk. Voor de levenswetenschap treedt bij deze wending van de belangstelling naar de praktische bruikbaarheid nog een zeer gewichtig gevolg op. Oorsprong en zin van alle levenswetenschap is liefde tot de levende natuur in hare vormenrijke verschijning. Deze innerlijke drijfkracht, die zin en waarde, groei en bloei, werkelijkheidskarakter en schoone harmonie van de biologie zoekt bevoordert en behoudt, verdwijnt volkomen, wanneer deze wetenschap slechts als praktisch betekenishoudend in de cultuur verschijnt.

Wil men ten slotte de hier genoemde werkingen, verschuivingen in gedachten en gevoelens, spanningen en instellingen verstaan, zoo zou naast een kennis van de wijzigingen der „volksziel“, het object van werking in ons geval, ook een nauwkeurige kennis van de structuur der biologische wetenschap — de werkende oorzaak — noodzakelijk zijn. Daarbij is het ten eenenmale onvoldoende, indien men de levenswetenschap in dit verband naar haren feitelijken of theoretischen inhoud opvat. Deze toch wisselt niet alleen voortdurend met den tijd, maar is zelf secundair en product van de diepere drijfkrachten, die de structuur der wetenschap bepalen. Reeds elders heb ik dezen organischen wezensvorm van de wetenschap uitvoeriger uiteengezet en getracht aan te toonen, hoe evenals in elk organisme ook in de wetenschap, een „levensbeginzel“, vorm en groeiwijze, bloesem en vrucht, actie en reactie bepaalt. Deze levensbeginzelen, werkende in de verschillende wetenschappelijke systemen, stroomingen, perioden, vertoonen — evenals in de organismenwereld — verwantschap in ruimeren en engeren zin. Zooals geslachten, families, soorten, variaties naar hun wezen een hiërarchische rangschikking toelaten, zoo ook vertoonen de drijvende beginzelen der wetenschap een hiërarchischen samenhang. In de biologie begint men gewoonlijk met de mechanische van de vitalistische richting te onderscheiden en val onder de eerste al die systemen samen, die het levende trachten te verklaren uit de wetten der doode materie, terwijl onder de tweede die beschouwingen worden verstaan, volgens welke het leven een eigen onstoffelijk beginsel bezit. Türlük zijn de soorten en variaties, waarin de hier genoemde groepen uiteenvallen. Voor ons vraagstuk behoeven wij echter ons niet in de studie dezer onderdeelen te begeven.

Een nauwkeurige kennis van de diepere levenskern van de groote biologische systemen, ontbreekt bijna nog geheel en ernstige vergissingen komen hierbij voor. Zoo is het onjuist te meenen, dat alle mechanische systemen materialistisch en atheïstisch zijn, terwijl de vitalistische systemen een godsdienstige drijfkracht zouden erkennen. Zoowel uit de oudere als ook uit de moderne biologie laat zich dit gemakkelijk aantoonen. Deze omstandigheid maakt ook de studie van het verband van cultuur en levenswetenschap en de beoordeeling van de waarde en betekenis van bepaalde wetenschappelijke stroomingen voor een bepaald cultuurideaal moeilijker. Toch is het wel algemeen erkend, dat het materialistisch evolutionisch systeem, zooals dit sinds Haeckel algemeene verbreiding in wetenschappelijke kringen heeft gevonden, een uitgesproken atheïstisch karakter bezit. Dit systeem nu is in velerlei opzichten in de laatste decennia gewijzigd en het is de vraag of daarbij hare eigenlijke kern werkeloos, latent, is geworden, dan wel

of deze uit nieuwe feiten en met andere middelen slechts tot een gewijzigde uiterlijke verschijning aanleiding gaf. Naar mijne meening is dit laatste het geval en laat zich dit aantoonen uit de ongewijzigde houding, die de biologie tegenover de werkelijkheid van de levende natuur aanneemt en uit de opnemings en afwijzing van bepaalde vraagstukken. In de eerste plaats bleef de methodische verwerking van alle verwantschap als bloedverwantschap onveranderd. De belangstelling bleef naast systematische en discriptive kennis op quantificeerbare verschijnselen gericht. De verwerking van tijd, ruimte, kracht en stofprobleem bleef natuuralistisch. Het denkbeeld van een bovennatuurlijken oorsprong en samenhang der verschijnselen werd buiten het terrein der wetenschap gehouden. De geslotenheid van het systeem, waarin vragen naar wezen van leven en dood, leed en pijn, toeval en doel geen plaats konden vinden, werd gehandhaafd door te wijzen op de resultaten der ontfelbare onderzoekingen en de hooge theoretische eisch van objectiviteit en exactheid. Het denkbeeld, dat een onderzoek naar den inhoud van een zinvol geheel — het „boek“ der natuur — zeer wel objectief en exact kan geschieden, kon nog steeds in de natuurwetenschap geen ingang vinden, omdat a priori uitgesloten werd, dat de natuur een „boek“ kon zijn, d.w.z. zinvolle eenheid met zinvolle deelen, uit gedachte ontstaan, door een „schrijver“ geschreven, zijne ideeën verkondigende.

Deze algemeen bekende structuur der moderne biologie wordt weliswaar in de laatste jaren zoowel van philosophische als ook van psychologische en biologische zijde ernstig aan kritiek onderworpen, maar tot een nieuwe oriëntering kwam het nog niet, hoogstens tot een twijfel aan de juistheid van den ingeslagen weg.

De invloed der biologie op onze volkscultuur, zooals deze in lagere- en middelbare school werd voorbereid en door populaire geschriften werd voortdurend was van niet te onderschatten betekenis. Niet alleen vonden materialistische en evolutionistische opvattingen een bijna ongekende verbreiding, maar bovenal waren het de eenvoudige pasklaar gemaakte theorieën omtrent het ontstaan van het leven, de evolutie, de samenhang van mensch en dier, welke onze rationalistisch gezinde jeugd en volk diep aangrepen. Gelukkig, dat in het Christelijk volksonderwijs hiertegenover althans eenig tegenwicht werd geboden en daardoor althans eenige twijfel rees omtrent de juistheid der materialistische wereldbeschouwing.

Wat echter ook het Christelijk onderwijs niet vermocht tot stand te brengen was de terugkeer tot een liefdevollere en eerbiediger houding tegenover de levende natuur. Deels door den dwang der maatschappelijke- en exameneischen, deels door de accentueering van negatieve oordeelen, deels door het gemis aan eigen wijzegeerig en opvoedkundig systeem kon ook het „leervak“ plant- en diervkunde op de Christelijke scholen niet uitgroeien tot een eigen cultuurelement, tot een middel een liefdevolle overgave aan de werkelijkheid te beoefenen, tot een brandpunt van aesthetisch oordeelen, tot een eerbiediging van Gods heerlijke werken. Daarbij komt, dat de gangbare poging de wetenschap der Universiteiten in samengepersten en besnoeiden vorm als leerstof in de school in te voeren tot de meest verwrongen verhoudingen heeft gevoerd. Niet alleen moest het meest levende deel der wetenschap, namelijk hare groei-knoppen voor alles worden verwijderd, maar ook blad en bloesem, vrucht en natuurlijk bovenal de wortels moesten worden afgesneden, wilde de boom der wetenschap de lage schooldeur kunnen binnengaan. Zoo is het resultaat bereikt, dat het Nederlandsche volk voor de levende natuur niet veel gevoelt.

Wie echter zou meenen, dat dit alleen beteekent, dat een bepaald element bij den opbouw van onze cultuur, zooals deze in voelen en denken van ons volk ontsprong, ontbreekt, vergist zich, dunkt mij, toch ten eerste. De cultuur is niet een hoeveelheid deelen, die kunnen worden verzameld, naast elk-ander geordend en waarbij het ontbreken van één deel zonder invloed is op de rest of hoogstens een „open plek“ in de verzameling cultuurelementen teweeg brengt. Zooals gezegd, is de cultuur zelf organisch in wezen. Het ontbreken van één deel mismaakt het geheel, geeft overdadige uitgroeiing hier, gebrekkige ontwikkeling elders. En zoo is het gemis aan natuurliefde een niet geringe bijdrage tot het oorzakencomplex, dat voert tot het gemis aan deemoedige levenshouding, aan gevoelloze dichterlijke visie, aan teederheid en zachtzinnigheid en aan fijne religieusiteit en dat leidt tot overschatting van het verstandelijk beheersbare, van het praktische nut der wetenschap.

Hoe somber het resultaat van deze analyse ook moge zijn, er is, Gode zij dank, in ons volksleven en niet het minst in haar Christelijk deel allereen inzicht in de gevaren en poging tot herstel. Het zou mij te ver voeren dit alles te schetsen; men krijgt den indruk, dat ook in dit opzicht een nieuwe cultuurwenschen en -wil zich baan breekt.

Ook hierbij zal het hooger onderwijs en vooral de universitaire beoefening der wetenschap dienen voor te gaan en ook daar wordt ernstig gestreefd met vrije en ongebonden liefde tot de na-

tuur te treden en geleid door de eeuwige wijsheid van Gods Woord met nieuwe vragen de wereld van het levende te ontmoeten, vragen naar een zinvol verband van „teekens en gedachten“, van zichtbare en onzichtbare werkelijkheid.

F. J. J. BUIJTENDIJK.

LITERATUUR EN KUNST.

De 20e eeuwse letterkunde.

(Overzicht.)

Wanneer we, staande bij een mijlpaal op den weg der ontwikkeling van het nationale leven als het heuchelijk feit van den dag, terugzien ook over het terrein der letterkunde, en we trachten één algemeenen indruk te vinden, van wat de voorbije jaren hebben gebracht, dan is het geloof ik, deze:

er is een rijke, kleurige en fleurige opbloei van literair gewas, maar 't is veel meer een uitgroeien in den breedte, dan een dieper wortelen in den voedselbodem; er is een groote veelheid, doch weinig eenheid; een snel opschieten, boven het naaststaande uit, maar een noodzakelijk daaruit voortvloeiend gebrek aan stevigheid in den stengel, aan dragende kracht.

Ge staat als voor een veld, vol van in vrijheid bloeiende bloemen; ge geniet het bekoorlijke daarvan, omdat altijd iets aanlokkelijks ligt in het ongeknotte, onbesnoeiye leven der natuur, maar ge ziet, dat in die vrijheid ook het onkruid tiert, ook het vergiftige groeit, tusschen, haast zelfs boven het goede uit; ge mist de leidende gedachte, die eenheid, regelmaat zou hebben gebracht....

De literatuur der 20e eeuw is niet te scheiden van die der laat-negentiende-eeuwse jaren: de beweging van 1880 werkt door, nog tot op onzen tijd. Daarom zijn de grondbeginselen ook geen andere. Er is nuanceering, uitgroeien ook wel, of zelfs wel veel, maar wezenlijk, essentieel verschil is er niet: de 20e eeuwse literatuur is in den grond die van de „Tachtigers“.

Alleen — er is bij den aanvang der nieuwe eeuw meer bezonkenheid merkbaar. De sterk individuele sentimenten, die door het individualistisch beginsel van 1880 zoo veelvuldig zich deden gelden, zijn wat geluwd; er is meer oog, meer gevoel voor 't algemeen menschelijke. Tegenover de richting Kloos, die het schoone alleen zag in het abstracte, in de gewaarwordingen, het gebeuren, de overwegingen in eigen binnenste, won meer en meer veld de richting van Verwey, die de schoonheid gebonden achtte aan het reële leven, aan de sociale verhoudingen, aan het algemeen menschelijke. 't Is de evolutie in Verwey's eigen ziel, eerst door de schoonheid gekomen tot het leven, nu begeerend door het leven te komen tot nieuwe schoonheid, die in de literatuur zich voltrekken gaat.

Het opkomen van de socialistische poëzie van Gorter, Mevr. Roland Holst, straks ook van den fijnen dichter Adama van Scheltema is daarvan de uiting. Eenerzijds is die kunst reactionair, omdat ze ingaat tegen het accentueeren van het persoonlijke, maar aan den anderen kant heeft ze toch een positieve kracht, inzooverre zij meent aan te sluiten bij het ontwakend sociaal medegevoel en dus de kunst der toekomst te zijn.

Maar tegelijk was met deze socialistische poëzie het tendentieuze element, als een woekerplant, opgeschoten op het terrein der kunst en heel de verdere literatuur door zien we dat tendentieuze zich vastzuigen aan de productie, zooals de parasiet de in 't wild groeiende bloem omgrijpt.

Een tweede trek der 20e eeuwse letterkunde, die eveneens parallel gaat met de ontwikkeling in het omringende leven, is dat een zekere religieuze sfeer komt in de kunst. De groote dichter Boutens is de eerste bij wien we haar vinden. En ook dit verschijnsel trekt door tot op onzen dag, in een vage, zwoele mystiek, in allerlei zonderlingheden van theosofie, bloedhisme, occultisme, spiritisme, groene-straal-invloeden, maar ook in orthodox-christelijke kunst, die in haar bejendend karakter naar het ideaal van wezenlijke schoonheid grijpt. Figuren als Geerten Gossaert, Jacqueline van der Waals, Laurens v. d. Waals, Seerp Anema, Thomson, Willem de Mérode, Gerard v. Suytstein, christelijke kunstenaars allen, behooren tot de 20e eeuw.

Over 't algemeen kan men wel zeggen, dat de dichtkunst der 20e eeuw haar voorbeeld vindt in de poëzie van Verwey. Met allerlei individuele afwijking — individualisme is nu eenmaal grondbeginsel der tachtigers-kunst — sluit het werk van jongeren als Bastiaanse, Gutteling, Annie Salomons, Jan Prins e.d. daarbij aan. Naast dezen — ik noem maar enkele van de vele namen — werken ook nog de ouderen, de eigenlijke tachtigers, maar ieder volgens eigen inzicht.

Zoo domineert toch de verscheidenheid over de eenheid in de 20e eeuwse poëzie.